

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน เพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ กรณีศึกษาชุมชนบางชัน

People's Participation in Mangrove Forest Conservation and Restoration for Biodiversity Development: A Case Study of Bang Chan Community

นภา จันทรตรี¹, พงศธร จันทรตรี²

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของประชาชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ครอบคลุมตัวแปรการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการอยู่ในระดับมาก รองลงมาลำดับที่ 2 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ลำดับที่ 3 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย และลำดับที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเข้าร่วมอบรมที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา สถานภาพ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน, ความหลากหลายทางชีวภาพ

Abstract

The purposes of this research were to investigate people's participation in mangrove forest conservation and restoration for biodiversity development and to compare the participation of people in mangrove forest conservation and restoration by classifying general information of the research sample groups who were 360 people. The research instrument was a set of questionnaires have questions 1. participation in decision making, 2. participation in work operation, 3. participation in benefit sharing based on work operation and 4. participation in evaluation. The percentage, mean, and standard deviation were used as the research analysis. The t-test and analysis of variance were used for the hypothesis testing. Scheffe's Method was employed to test the differences between pairs if found with the pre-set significance of .05 level

The findings showed that people had the low level of participation in mangrove forest conservation and restoration for biodiversity development. When each item was analyzed, it showed that the first item of people's participation in benefit sharing based on work operation was ranked in the high level, the second item of people's participation in decision making was shown in the low level, the third item of people's participation in evaluation was rated in the low level, and the fourth item of people's participation in work operation was in the low level. The comparison of the participation of people in mangrove forest conservation and restoration results showed that people with different genders, ages, occupations, incomes, duration of staying in the community, and attendance for the training sessions had the different level of participation in mangrove forest conservation and restoration. People with different education levels, status, as well as knowledge and understanding of mangrove forests did not show the different level of participation in mangrove forest conservation and restoration, showing the statistical significance of .05 level.

Keywords : participation, mangrove forest conservation and restoration, biodiversity

บทนำ

หมู่บ้านไร่แผ่นดินมีชื่อเรียกกันอย่างเป็นทางการว่า ชุมชนบ้านบางชันซึ่งอยู่ที่ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี เหตุที่เรียกกันว่าหมู่บ้านไร่แผ่นดินเป็นเพราะหมู่บ้านแห่งนี้ ไม่ได้ตั้งอยู่บนผืนแผ่นดิน แต่ตอกเสา สร้างบ้านอยู่กันตรงดินเลน ตามแนวป่าชายเลน สันจรกันทางเรือเป็นหลัก ประกอบอาชีพประมง ชุมชนบ้านบางชันเป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งก่อนปี พ.ศ.2410 หรือ ประมาณ 147 ปีมาแล้ว เนื่องจากชุมชนบางชันอาศัยอยู่บนเกาะ โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ พื้นที่อยู่มีกระแสน้ำขึ้นและลง โดยสิทธิ ในการครอบครองที่ดินเป็นของกรมประมง และกรมป่าไม้ ดังมี คำพูดที่ว่า “น้ำขึ้นเป็นของประมง น้ำลงเป็นของป่าไม้” ความเป็นอยู่ อาศัยบนผืนน้ำทะเลมาอย่างยาวนาน ถือเป็นชุมชนโบราณที่ยังคง สืบสานกิจกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่นในวิถีชีวิตชาวประมง ของจังหวัดชายฝั่งภาคตะวันออกได้มาจนถึงปัจจุบันตำบลบางชัน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 64.4 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 40,305 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เกษตร 19,050 ไร่ พื้นที่ว่างเปล่าและ ป่าไม้ชายเลน 21,225 ไร่ มีทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านเกาะจิก หมู่ที่ 2 บ้านโรงไม้ ซึ่งแต่เดิมเรียก “บ้านปากน้ำเวฬุ” แต่ปัจจุบัน รู้จักกันเป็นอย่างดีในชื่อ “บ้านบางชัน” หมู่ที่ 3 บ้านอิเทพ หมู่ที่ 4 บ้านเทพาหย่างหมู่ที่ 5 บ้านนาุ้ง และหมู่ที่ 6 บ้านสีกาดวน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,323 ครัวเรือน ประชากร 3,678 คน (ไทยรัฐ, 2557) แต่ละหมู่บ้านอาศัยปลูกบ้านตามป่าชายเลน และ ป่าโกงกางมีคลองทะเลไหลผ่านระหว่างหมู่บ้าน เอกลักษณะเฉพาะ ของหมู่บ้านที่น่าสนใจคือ ไปมาหาสู่กันด้วยเรือยนต์ ใช้การคมนาคม ทางน้ำเป็นหลัก เพราะไม่มีเส้นทางสัญจรด้วยรถยนต์ มีเพียงถนน ทางเดินทางเท้าหน้าหมู่บ้านที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินการ ก่อสร้างจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น การเดินทาง ไปยังชุมชนตำบลบางชัน อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี ใช้เส้นทาง ถนนสุขุมวิท-ตราด เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1358 ไปทางบ้านอ่างกระปอง เข้าท่าเรืออ่างกระปองก่อนเดินทางด้วย เรือยนต์ประมาณ 30 นาที จึงถึงปากน้ำเวฬุ เข้าสู่ “หมู่บ้านไร่แผ่นดิน” ตลอดทั้งสองฟากฝั่งที่เดินเรือผ่านเป็นที่อยู่อาศัยของชาวประมง ท้องถิ่นที่ปลูกเรืออาศัยกันบนผืนน้ำทะเล ระหว่างน้ำถึงกัน แบ่งพื้นที่เป็นการวางโพรงวางเลี้ยงปลาในกระชังซึ่งเป็นรายได้เสริม ของชาวบ้านในชุมชนตำบลบางชัน ด้วยธรรมชาติและวิถีชีวิต ของชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันมาโดยตลอด และการช่วยเหลือ ในการทำประมงเพื่อหารายได้จนเจือจรรอบครัว ชาวบ้านชุมชน ตำบลบางชันจะมีอาชีพทางการประมงเป็นหลัก และจะสร้างรายได้เสริม ด้วยการเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง ซึ่งแต่ละปีถือว่าสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และจังหวัดจันทบุรีเป็นจำนวนมาก (จันทบูรดอกหน้ด, 2559) จะเห็นได้ว่าอาชีพหลักของคนในชุมชนบางชัน คือ อาชีพประมง และการแปรรูปสัตว์น้ำ รวมทั้งในปัจจุบันมีการขยายตัวของธุรกิจ

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ในการเดินทางมาชมธรรมชาติที่สวยงาม ที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่ มีการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งสิ้น ถ้าไม่มีการอนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจลดน้อยลง และเสื่อมโทรม หดไป ในที่สุดได้ป่าชายเลนนับเป็นทุนทางธรรมชาติที่มีประโยชน์หลากหลาย ประการต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การป้องกัน และบรรเทาภัยธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำต่างๆ ให้เจริญเติบโตมาเป็นอาหารของคนในชุมชน ตลอดจนเป็นแหล่งต้นทุน ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลาย ทางชีวภาพยังตอบสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เรื่องการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และ สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบางชัน ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาด้านการเมืองและ การบริหาร แนวทางการพัฒนาที่ 1 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น และยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนาที่ 2 อนุรักษ์และฟื้นฟู ป่าชายเลน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน, 2559)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน เพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ กรณีศึกษาชุมชนบางชัน เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล บางชันไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูป่าชายเลน เพื่อพัฒนา ความหลากหลายทางชีวภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน จังหวัดจันทบุรี
2. ขอบเขตด้านประชากรในการศึกษาครั้งนี้ทำการ ศึกษาเฉพาะประชาชนในหมู่บ้านบางชัน จำนวน 3,678 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเข้าร่วมอบรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลน

3.2 ตัวแปรตาม ใช้แนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) คือ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. ขอบเขตด้านเวลาทำการศึกษาระหว่าง มี.ค. 2559 - ก.พ. 2560

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันจำนวน 3,678 คน ทำการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อน 5% โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2546 : 164 - 173) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 360 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้หมู่บ้านเป็นหน่วยในการสุ่ม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย คำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ การเข้าร่วมอบรมความรู้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลน และคำถามแบบเติมข้อความ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ อายุ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (rating scale) โดยวัดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของประชาชน 4 ประเด็น โดยใช้แนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 7 ข้อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 8 ข้อ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการ 6 ข้อ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5 ข้อ และส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบเติมข้อความเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.9446 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การบรรยายข้อมูลทั่วไป ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกรณีตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม (ได้แก่ เพศ การเข้าร่วมอบรม และความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลน) ใช้การทดสอบค่าที (t - test) และกรณีตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่มได้ทำการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจึงทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยการทดสอบภายหลังใช้ (Post- hoc) ในการทดสอบ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.2 มีอายุเฉลี่ย 43.48 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.4 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 50.0 ประกอบอาชีพประมง ร้อยละ 52.8 โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 17,894.44 บาท ด้านระยะเวลาเฉลี่ยที่อาศัยอยู่ในชุมชน 40.54 ปี กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ร้อยละ 57.5 และกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ 7.42 คะแนน อยู่ในระดับดี

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.72$) ด้านรายข้อพบว่า ลำดับที่ 1 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.11$) รองลงมาลำดับที่ 2 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.62$) ลำดับที่ 3 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.59$) และลำดับที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .002)

3.2 สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน คือกลุ่มอายุไม่เกิน 35 ปี กับกลุ่มอายุ 36 - 59 ปีมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .001)

3.3 สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (Sig = .243)

3.4 สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (Sig = .247)

3.5 สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน คือผู้ที่ค้าขายกับผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .044)

3.6 สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน คือผู้มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาทกับผู้ที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 35,000 บาท และผู้มีรายได้ต่อเดือน 35,001 บาทขึ้นไปกับผู้ที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 35,000 บาทมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .000)

3.7 สมมติฐานที่ 7 ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน คือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11 - 30 ปีกับผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 31 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .000)

3.8 สมมติฐานที่ 8 ประชาชนที่เข้าร่วมอบรมต่างกัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่เคยเข้าร่วมอบรมกับผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = .000)

3.9 สมมติฐานที่ 9 ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน

พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (Sig = .531)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกันผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวรรณ คงทอง (2536 : 112-119) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม รวมทั้ง ภัทราวรรณ สนั่นไทย (2548 : 86-90) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ เพศ และไกรสร เพ็ญสกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษา กรณี ลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า เพศมีความสัมพันธ์และส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรวัตร กนกวิรุฬห์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งภัทราวรรณ สนั่นไทย (2548 : 86-90) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง และไกรสร เพ็ญสกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษา กรณี ลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษาของนักวิจัยทั้ง 3 ท่านพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

3. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรวัตร กนกวิรุฬห์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสำราญ รักชาติ (2548 : 101-102) การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งสุวรรณ คงทอง (2536 : 112-119) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอ สิเกา จังหวัดตรัง บุญทัน โพลิกา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าประแส-พังราด อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และไกรสร เพ็ญสกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษา กรณีลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษาของนักวิจัยทั้ง 5 ท่านพบว่า อาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำราญ รักชาติ (2548 : 101-102) การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี เช่นเดียวกับภัทราวรรณ สนั่นไทย (2548 : 86-90) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง รวมถึงบุญทัน โพลิกา (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าประแส-พังราด อำเภอกเลาง จังหวัดระยอง และไกรสร เพ็ญสกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษา กรณีลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ รายได้ต่อเดือน

5. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำราญ รักชาติ (2548 : 101-102) การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ ได้แก่ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน

6. ประชาชนที่เข้าร่วมอบรมต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำราญ รักชาติ (2548 : 101-102) การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม และบุญทัน โพลิกา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าประแส-พังราด อำเภอกเลาง จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าแห่งนี้ ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.72$) ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางชันควรมีนโยบายและมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการที่จะสร้างความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรป่าชายเลนแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนด้านการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ ($\bar{X} = 2.58$) ทั้งนี้เนื่องจากโครงการต่างๆ มักเกิดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐ ทำให้ประชาชนไม่มีการกำหนดนโยบายมากนัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันจึงน้อย ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางชันควรมีการปรับโครงสร้างคณะทำงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน อาทิ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการการเป็นคณะกรรมการบริหารงานกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบางชันควรมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยให้มีสมาชิกมาจากคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความหวงแหนทรัพยากรป่าชายเลนให้เกิดกับคนในชุมชน

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลบางชันควรมีการจัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และประโยชน์ที่จะได้รับจากป่าชายเลนให้แก่คนในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลบางชันควรมีการจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจความหลากหลายของทรัพยากรป่าชายเลนเป็นระยะเพื่อติดตามการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของทรัพยากรป่าชายเลนในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จันทบูรตอหนืด. หมู่บ้านไร้แผ่นดินบางชัน. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2559. จาก : http://www.chanthaboon.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=326&Itemid=817.
- ไกรสร เพ็งสกุล. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษา กรณีลุ่มน้ำ สาขาคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ไทยรัฐ. (2557). บางชันโมเดลหาทางออกแก้มือบ้านไร้แผ่นดิน. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2559. จาก : <http://www.thairath.co.th/content/444334>.
- บุญทัน โพลิกา. (2549). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าประแส - พังราด อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัทรารวรรณ สนั่นไทย. (2548). การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรชาญรินทร์.
- เรวัตร กนกวิรุฬห์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวรรณ คงทอง. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิมล ติรภานนท์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำราญ รักษาดี. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2560-2563). สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2559. จาก : http://www.bangchan.go.th/attachments/323_%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97.pdf.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.